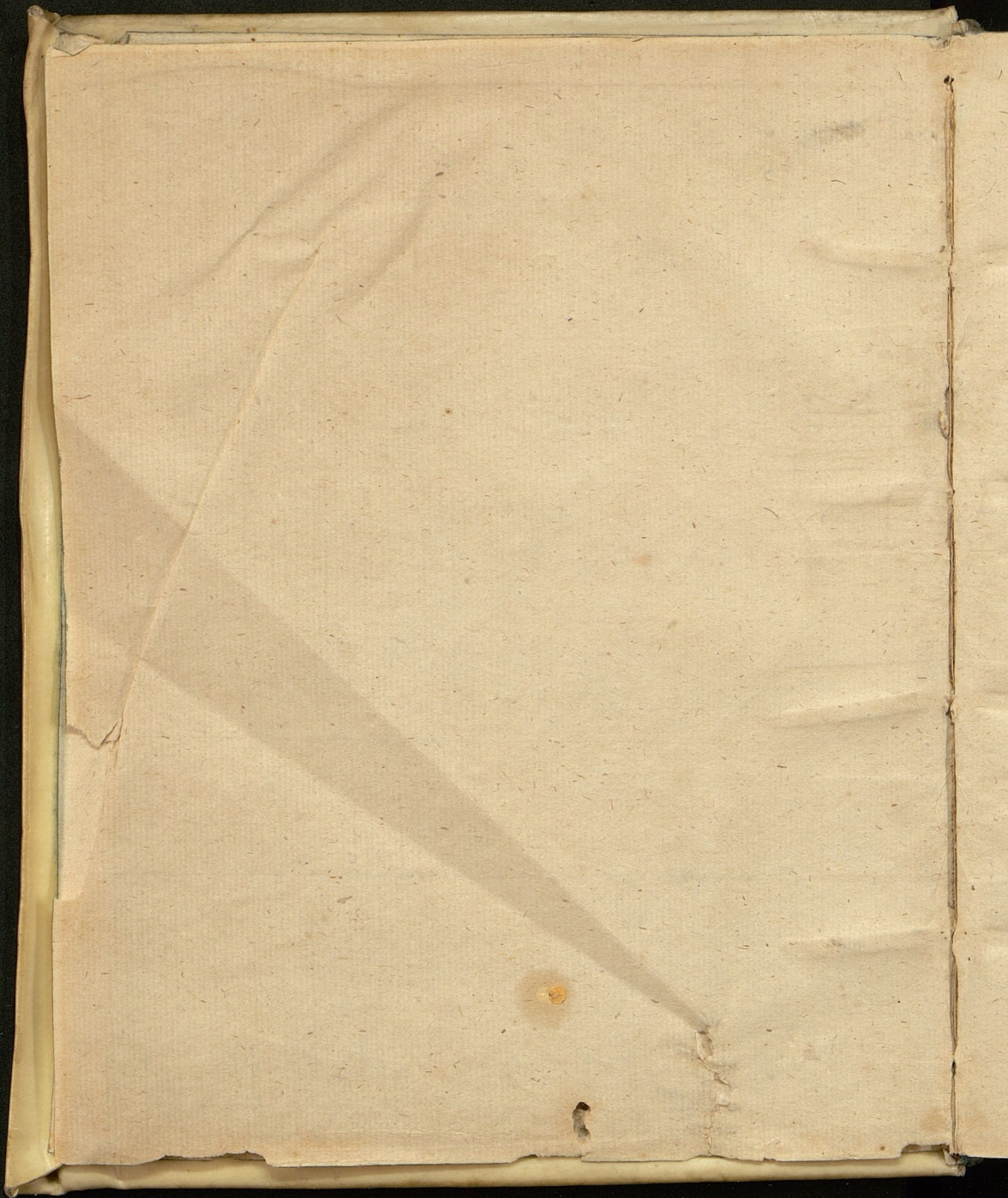

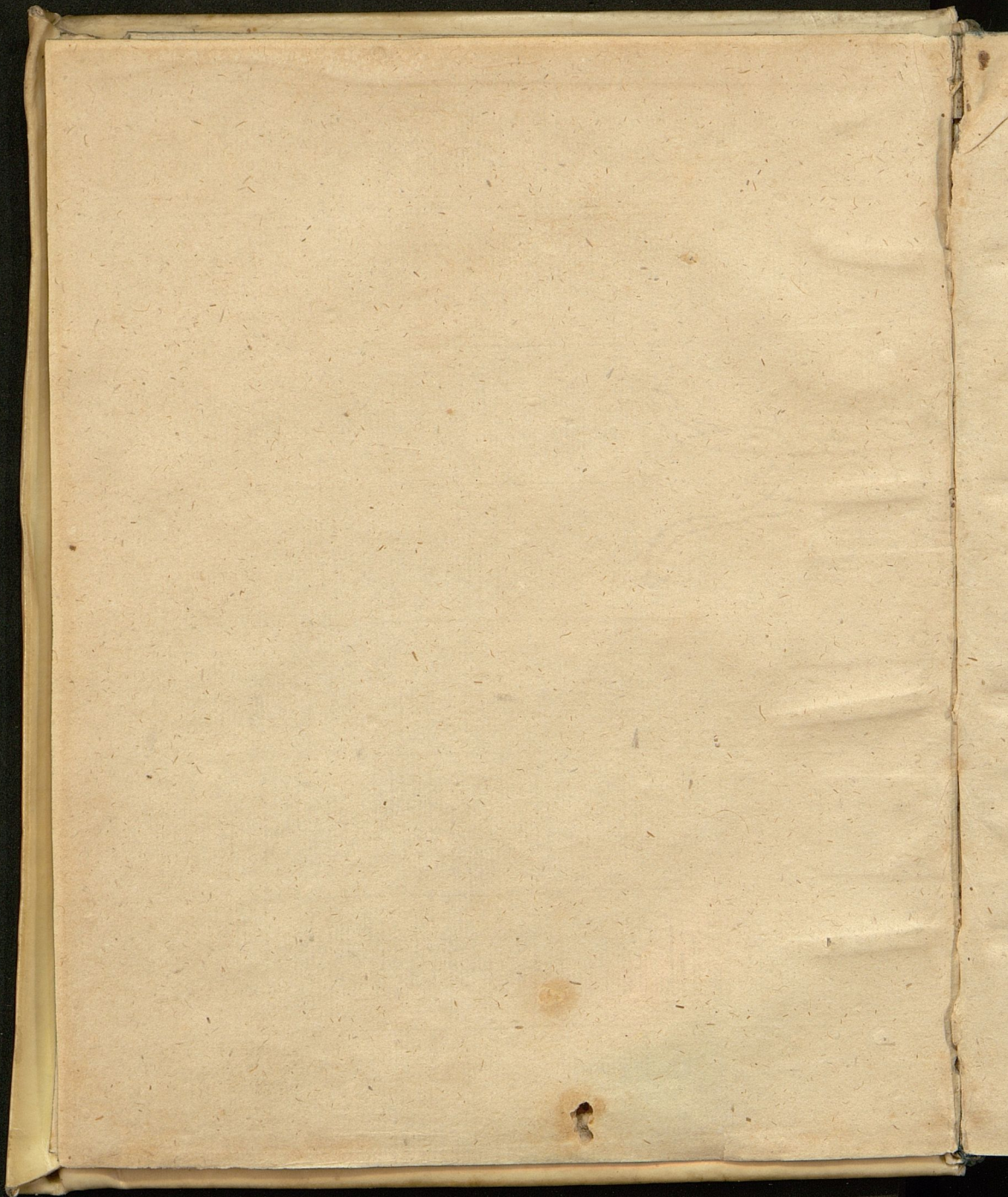
27

103

Ad magnificum & nobilem virum,

IOACHIMVM
GOETZEN IN OLEN-
HVSEN, IC^{tum} & Oratorem Cl^{mum}, Sere-
nissimi ducis Brunsvig. consiliarium
præcipuum,

Pro consolatione

EPISTOLA.

Wolfgang Goethe

Helmstädtij in acad. Iul.

CIO IO CIIIX.

Mense Maio.

Typis Iacobi Lucij.

kh

IOAN. CASELIO V. CL.

S. D.

IOACHIMVS, IOACHIMI

F. GOETZ.

 *V*a singularia tua in me iã inde à primis meis
annis extant merita, certo mihi argumento
sunt, me affectu penitus paterno abs te amari.
Neg. verò ego vicissim destiti, neque vnquam
desistam, te omni animi obseruantia religiosè
prosequi. Hæc animorum inter nos coniuuētio, siue illa fato,
siue fortun.e meæ fauore accidit, fecit, vt mihi persuaderem,
tibi æquè atq. ipsi patri, vel non multò certè minus, reditum
meum gratum futurum. Itaq. cum etiamnum essem in itinere,
hoc mihi officij præscriberebam, vt ad te domo statim aliquid
darè, & te de rebus nostris certiorè facerè. Verùm, vt pleraq.
præter spem mortalibus accidunt, euauit gaudium, quod me
domi percepturum speraueram. Pridiè enim, quàm saluus
ipse domum redij, mater diem suum obierat. Non ausim enim
illam nominare, vt vulgo solemus loqui, quæ prorsus materna
semper vsa est erga me comitate & beneuolentia. Itaq. omnem
familiam plenam luctus & mæroris offendi: cum primis verò
pater ingenti sanè dolore erat oppressus: neq. dum ex illo planè
respirauit: neq. id fortè fiet propediem, etsi in hoc multum &
virili-

viriliter laborat. Neq; hoc ipsi vitio dandum esse existimo: am-
misit enim uxorem, cui parem suisq; moribus aptiorem illa æ-
tate in terris reperire non potuerit. Namq; ut reliquas ma-
trone virtutes omittam, nulla vnquam marito fuit obsequen-
tior: nulla maiorem mariti curam habuit: noctu, inter diu, ho-
ris omnibus: imò singulis momentis pro salute ac valetudine
eius excubabat. Quod si ille fortè decumberet, serviles ipsi ope-
ras vltro ac sedulo præstabat. Hæc cum subinde patri ad men-
tem recurrant, quam iacturam fecerit, videt: vnde fieri non
possit, nisi hominem planè exuerit, quin vehementer animus
ab ea re commoueatur. Etsi autem per se hic casus me non me-
diocriter perturbatum reddidit: tamen præcipuè patris com-
miseratio tantoperè me maceravit, ut officij, de quo mature
cogitaueram, rationem habere non potuerim. Nunc verò re-
fecto paulum animo ad scribendum redire, & breui epistola te
salutare volui: simul abs te summoperè petens, ut, ni graue sit,
quod non suspicor, ex copiosissimo & amplissimo penu sapien-
tiæ aliquid depromas, & patri nonnihil medicinæ pares. Scio
enim te in hoc genere multum valere. Non potes hoc tem-
pore maiorem à nobis inire gratiam. Vale. Ex paterna

O L E N H V S A N O . X V . Cal. Maias

C I O . I O . C . I I X .

A 2

IOACHI-

IOACHIMO GOETZEN, V. CL.

S. D.

IOANNES CASELIVS.

EX quo domum meam misisti filios tuos, IOACHIME GOEZI, qui decimus, opinor, annus est, maior natu præ æqualibus me obseruauit, primùm hoc loco, postea quo se cunque contulisset de voluntate tua. Tùm enim huc ingruens contagium nos diremit, adeoq; omnem hanc iuuentutem dissipauit: infecuta præterea ea tempora, quæ pristinae frequentia locum non darent: quin hodiè eadem mala ita gliscunt, vt pauci huc conueniant, præsertim ex locis longinquiorebus. Cui enim facultas est, in tutum se recipit. Mittebas item filios tuos, quò videbatur, & omninò erat commodum: nec poterat consilium vestrum reprehendi, præsertim cum filijs ducem daretis doctrina & fide præstantem iuuenem, Ioannem Peparinum, ita, vt dixi, mihi cognitum, nec aliter vobis etiam aliquot annis exploratum. Argentina statim in Galliam profectus Ioachimus filius tuus, cum intellexisset, se à me præ alijs diligi, in quo non errauit, (diligebam enim adolescentem

scientem, in quo statim animaduertentem certa
signa animi constantiæ & integritatis præter in-
genium, & singulare omnis bonæ & elegantis
doctrinæ studium) scripsit aliquoties, semper te-
status sui erga me animi aliquam pietatem, ac, ni
fallor, ab ea, qua te colit, primam. Rescripsi quo-
ties commoditas dandi fuit: præsertim cum vi-
derem gratas esse meas litteras illi nobili contu-
bernio. Sed omnes illi salui & animi bonis cu-
mulatiores, vbi vobis visum fuit, reuertere do-
mum: verum de Ioachimo potissimum mihi iam
sermo est. Hic igitur filius tuus, quem siue natu-
ra, siue ipse se, siue tu pro tuo dexterrimo iudi-
cio totum destinaueras litteris & reipublicæ,
cum iussu tuo transitis Alpibus altero abhinc an-
no me Patauio de rebus suis certiore fecisset,
tùm quoq; pro singulari mea erga ipsum bene-
uolentia respondi. Gaudebam enim profectò,
gratum esse, non solum nobilissimis illic Ger-
manis, qui aduenienti primarium munus dele-
gassent, sed & Italis, viris dignitate præstantibus:
quæ omnia habebam pro argumento virtutis,
& cum primis prudentiæ. Hæc enim præ alijs
conciliat nobis bonorum animos, interdum et-

iam populi. Florentiam vt venit, multa alia cog-
nouit, vti in quadam regia, cumq; statum omnē
cognoscere laboraret, vt commodius id faceret,
sermoni Etrusco, quo elegantiozem nusquam
gentium vsurpari, quidam πολύλωποι, ijdemque
prudentes viri, mihi facile persuaserunt, eiusdem
pridem ab annis circiter quinquaginta iudicij,
multū operæ feliciter impendit. Poterat namq;
quod optauerat, de quibuscūq; videretur rebus
conferre cum alijs, sciscitari, quæ scire desidera-
ret, accipere, quæ alij exponerent: & poterit ex
monumentis cultissimorum doctissimorumq;
hominum plura cognoscere, quoties volet. Tum
etiam inde Etrusca lingua ad me dedit litteras,
plenas sui in me studij. Cumq; videretur mihi,
constituere me censorem studiorum suorum,
nihil malui, quam ipsum collaudare, vt solemus,
per epistolam: verum mihi, cum vellem, non
fuit mittendi commoditas. Interea, postquam
descendit ab Alpibus, ab eo binas accepi, supe-
riore mense vnas ex itinere, alteras heri, quas fi-
lius tuus Iulius Schæninga ad me misit, attulisset
ipse rectius, qui à nobis abesset, non nisi quinq;
aut sex millibus passuum. Per eundem respon-
deo.

deo. Utinam autem nouissimæ filij litteræ vni-
formes potius fuissent, mihiq; non nisi vno ar-
gumento vtliceret, quo ego libenter solo vte-
rer ad vtrumq;. Namq; & tibi gratularer de redu-
ce filio, & filio gratularer de saluo in patriam re-
ditu. Etiam verò nunc neutrum mihi negligen-
dum puto: etsi faciam cum breuiùs, tum obscu-
riùs. Simul enim mihi narrauit, incidisse reditum
suum in funus matris. Sic enim, quamuis priui-
gnus loquitur, seq; hoc merito ipsius facere, non
vna ratione mihi fidem facit, vnde non minùs
ipsius, quàm tuam animi mœstitiã facilè per-
spicio. Fuit autem profectò, vt gente, sic animo
matrona nobilis, quæ & liberos tuos, vti ex se
natos amauit, quod è secundis nuptijs non ad-
modum speratur: & tibi in omnibus omni stu-
dio semper morem gessit. Cumq; tui in omni re
esset obseruantissima, non potuit non habere
carissimos, quibus tibi cariorem sciret esse ne-
minem, æquè tibi ipsa carissima: quæ ego pluri-
bus scriberē, & possim persequi luculentius: sed
non censeo esse faciendum, ne vulnus adeo re-
cens studio recrudescat. Sit enim id nimium,
imò ab officio migrare videatur. Putant etiam
officij

officij siue amicitiae, proferre aliquid consolationis in rebus aduersis: quod ego, neq; profus negligendum putem, neq; mihi fumere debeo. Etenim non solum omnem medicinam penes te tu ipse habes, sed fortis animi in simili casu documentum dedisti. Quid enim faciamus, vbi quod euēnit, in integrum restituere nequimus? Naturæ rerum cedendum fuit olim mihi, tūm tibi: ingratus sit, non iam erga illam, sed eius conditorem, cui neq; iustitiam, neq; sapientiam derogare possumus, quod facere videamur, si ob amissa perpetuò nos excruciemus, cum non solum nihil omnium recuperemus, sed ærumnas nobis cumulemus, & fortè quid perpetrem⁹ grauius, quando nosmet ipsi perdimus. Eundē te esse hodiè, qui tum fuisti, non dubito, & esse te oportet. Est enim constantis viri, præsertim in fortunæ fluctibus à nulla parte virtutis desciscere. Non ibo vlteriùs, ne, quod mihi minimè faciendum fassus fui, id aggredi videar, contra quàm rectum esse iudicem. Firmiores autem consolandi modos licet vtriq; ab illis petere, qui ea profitentur: plus autem & ipsi apud nos proficerēt, si æquè ipsi nobis exemplo forent. Quod
ferè

ferè quis in minimis esse sentiat, eius non me-
minerim, nisi seipsum vltro offerat, etsi eo, & mi-
hi, & alijs sæpè vsus fui. Vt enim è sæuo gelu nos
ad focum, ita animum à miserijs ad meliora re-
ctè conuertimus. Versantur enim vtriusq; gene-
ris cuiq; plerumq; ob oculos, qua re si non profi-
cimus, quantum oportet, non profundius ta-
men nos interea in dolorem demergimus. Filius
suo reditu si te non exhilarat, certè minuit istam
ægritudinem animi: videtur hac iuuenta expe-
ctationi nostræ iam respondiisse: eam superabit
propediem: cum filio potes sermonem iam con-
ferre de quibuscunq; velis, & opus esse censeas, in
quo ipso boni inest plurimum. Quid autem bo-
ni est, ex quo non simul etiam præter opinio-
nè aliquid consolationis hauriamus? Quæcunq;
enim res veri boni etiã pauxillum in se continet,
eã à nobis iuuenta haud dubiè miseriarū, quibus
mortalis natura semper obnoxia est, abstergit
aliquid, & animos nostros laborantes, siue cū a-
lijs atq; alijs difficultatibus luctantes aliquantu-
lum recreat. Sed tu ipse hæc, vt nostrum quisq;
nouisti omnia, & quando ijs opus est, habes in
memoria. Vale. Helm. ex ac. Iul. X. Kal. Mai.
cl̄o lb̄ C IIX. B IO-

IOACHIMO, IOACHIMI

F. GOEZIO,

S. D.

IOANNES CASELIUS.

*Rium abs te epistolarum unum argu-
mentum idem fuit, de quo non ero mul-
tus: quin re tibi pridem respondeo. Et-
enim ex quo tempore sensi tuam erga me obseruan-
tiam, singulari beneuolentia te complecti non dubi-
taui: imò hac illam anticipaui explorato tuo ad lit-
teras & virtutem civilem diuinitus facto ingenio.
Etruscam autem epistolam valde probauimus,
profectam ab humanitate & elegantia: illi nati
sumus, & huic iuuentus incumbit non iniuria, lit-
terata præsertim. Musæ enim fugiunt & detestan-
tur sordes, & quicquid in quacunq; parte vitæ bar-
bariem sapit, aut aliquam umbram, siue ruris, siue
negligentiæ, præ se fert: et si fucum auersantur tam
ab omni simulatione alienæ, quam integritatis a-
mantes & studiosæ in perpetuum. Fuit non minùs
secunda grata, quam de via dedisti, ut præscirem
de re ditu tuo: quam deniq; frater tuus ad me è vi-
cinia misit, ex vna parte item grata: ex altera tri-
stis admodum, atq; animo etiam meo molesta. Te
cumu-*

cumulatiorem animi bonis domum rediisse gauderet magis pater, vir sapiens, & boni publici non minus, quam liberorum amans, si luctus domesticus abfuisset. In hunc tu quoque incidisti, ut patris tui lato vultu, sicut speraueris, non adeo frui potueris, sed participem te doloris fieri oportuerit. Huius duplicem tibi causam statim fuisse video. Non solum namque pater fidelem & in omnibus obsequentem uxorem, sed tu quoque tui amantissimam matrem amisisti. Ita enim ex animi sententia, et si priuignus, loqueris. Predicas enim hasce verè nobilis matrona virtutes: nobiles, inquam, & raras. Omni enim etate unum eiusmodi certum exemplum vidi, secundam uxorem magni viri, Othonis ab Hoym, qua etiam, cum suscepisset ex marito filium, qui domi mea hodie educatur in litteris, sex priuignos & unam priuignam, uti ex senatos amauit, & educavit summa fide & diligentia. Itaque eo nomine ad viuentem adhuc maritum accurato carmine laudavi Melzingiam, quod si legeris, non minus Ruscoplate laudes te legisse dixeris. Nitore enim veritate tuae epistola: exemplum illius meae laudationis, si inueniam, unam mittam, et si legisse vos arbitror. Tu verò, Ioachime Gæzi, hoc incommodum

feres, & συμπαθεις, quibusq; praeterea poteris obsequiis & studiis lenies paterni animi maestitiam. Ad eum, amicum veterem, iam quoq; scripsi, neq; tamen in quam sententiam in tuis innuebas. Neq; enim eget tantopere vir constans meo fulcro, qui me in fortibus non profitear. Validum enim esse oporteat, qui labantem fulciat. Neq; tamen non ipsi grata erunt mea litterae: etiam bona in spe sum, aliquã partẽ pro consolatione futuras. De quibus solemus inter nos scribere, ad ea reuertemur, quando utriq; erit commodum. Ea tamen, quae patri censenda, tibi legenda mitto, eodem faciunt: tu autem vnus es, ut ab initio auguratus sum τὸν πολιτευομένων, imò ad hanc metam accessisti iam omnibus rebus proximè. Vale. Helm. ex ac. Iul. X. Kal. Mai. c. l. o. CVIII.

IDEM EIDEM S. D.

Etsi interea nihil abs te vidi, neq; fuerit, cui dares: tamen non negligam, quod fortè tribus verbis sub extremum epistola attigi. Principiò autem tibi gratulabor de partis iusto tempore ingenii bonis, plarisq; omnibus, quibus in hac vita, & quidem, in eo vita genere, quod coles,

coles, siue iam colis, opus est. Nihil enim omnium,
quæ necessaria existimantur, abs te prætermissum
est, qui quadam in uniuersum accepisse dici potes,
quorundam proba fundamenta iecisti, si quid hac
in re iudicare posse videar. Sapiens antiquitas, quæ
veritatem è profundis tenebris sua cura & indu-
stria erutam, nobis in clara luce ante oculos collo-
cauit, iubebat cognoscere, non solum disciplinas, &
ipsa studia sapientia (etsi tecum nunc præcipuè de
his ago, quæ sunt prudentia) sed etiam quadam, ut
ita loquar, antegredientia: hæc nominabant ^{αἰετι-}
^{δεύματα}, altera, ipsa ^{παυδεύματα}. Illa sunt quasitabula,
cui fortè siue innata, siue adpersa sint quadam
macula, perpurgatio, quæ ratio picturam antei-
re debet: in iisdem comprehenduntur, prima litte-
ratura, numerorum, dimensionũ, musica, dissertio-
nis recta, quadam cognitio. Nam perfectè siue uni-
uersa, siue singula nosse, non est, nisi artificis, qui se
vel eorum uni, vel quibusdam, vel plerisque, ordine
deuouerit: addo iis ex una parte poetas & historiã.
Quæ enim pueris siue ad discendum, siue potius ad
de gustandum proponuntur, huc rectè referuntur:
vix eum ordinem tuentur, quando in manibus ha-
bentur à priuatis & imperitis. Ex altera parte,

quando adultiores, & sacris musarū maturè ini-
tati, ea tractant, in disciplinis esse ipse non infrior.
Tu verò, Ioachime, præludiorū siue tirociniorum
nihil contempsisti, ut inuentutē iubet facere hodiè
in scholis passim petulanter dominans, & veterum
sapientia superbe insultans, ebria falsis & noxiis o-
pinionibus, inscitia. Quod ipse hoc spacium non ita
breue, ut quidam sibi compendia ad fastigium vir-
tutis somniant, feliciter ingressus es, est non solum,
quod gaudeas, sed causa multum, cur pergas ala-
crius, a meta, quam ob oculos habes, nunquam ab-
erraturus. Hoc age, ut patria ornamento sis: neq;
neglige alterum, quod eodem quoq; pertinet: quo-
cunq; loco futurus sis, omnia fac, quæ ad bonas lit-
teras tuendas, & propagandas, & ad rectam edu-
cationem ingenue iuuentutis pertinent. Nec ego te
in os iam laudabo, quod videar facere, si in quibus
te prestare intelligam, ea hoc loco recenseam. Lege-
ris, quæ nisi proximè, & ex ea norma, quam ve-
ram esse arbitror, te ipse magis cognoueris. Sed cum
eiusmodi ad omnes pertinere videantur, qui iis uti
volunt, & per ingenium & alias occasiones etiam
possunt; unū subiiciam, neminem nisi te respiciens.
Vno tibi monito non opus est, quod exemplo plurimū,
&

Et iussu quoque patris tui facies, ut, cuius iuris prin-
cipia hausisti, commentarios non segnius tibi tra-
ctandos censeas, quam tractent ii, qui, minoribus
Et maioribus spretis, id solum agunt: nec obstat, et-
iam si immensi Et infiniti videantur, uti esse necesse
est, quod negotia neque in numerum, neque in termi-
nos certos cadunt, uti quosdam censere audiui, et si
forte sit, qui secus sentiat: illud tamen sequendum
primum locum in regis tenenti, vix aliquis dubi-
tet. Ego autem alio ibam, quod paucis adeo verbis
expediam. Audi in omnibus patrem tuum, qui non
solum ex libris, sed Et ex rebus ipsis longam aetatem,
Et ex ipsis ducibus multa singularia, quae sunt qua-
si secreta per manus tradita, didicit. Ipse mihi ali-
quando exposuit, quemadmodum, cum ex acade-
miis, tanquam ex umbra, in aulam venisset, suaeque
doctrina, industria, fide, duci Brunsvig. ERICO in-
notuisset, Et illis ipsis rebus videretur esse paulo gra-
tiosior, privatim multa praecepta accepisset, quae
neque docere magister alius, neque multi capere alii,
nedum exequi, possent. Nam paucorum animi Et
ingenia ad summas res facta sunt: Et reges tum
natura, tum educatione, tum ex perpetuo usu in-
telligunt, quae ex nemine audias alio, neque etiam le-
ctione

Etione comperias omnia. De iis arcanis praeceptis
multa tibi depromet, nec illa vulgaria, pater tuus:
tua auscultatione efficies, ut hoc largiter & quoti-
diè faciat: faciet tum quoq, cum neq, de iis queres,
& fortè minùs animaduertes, uti sit in quacunq,
perpetua consuetudine: quod de ea, quae cum malis
sit, in prouerbio est, de altera non minùs verum.
Audieris & audies sapiùs, quae quantaq, negotia
ducis ERICI gesserit, quas ab eo singulares legatio-
nes quomodo obierit: quorum nihil non tibi magno
documento erit. Cum ille princeps humanissimus
Ticini decessisset, agnatus haeres, dux IULIVS, pa-
trem tuum, cuius consilio carere non posset, in sena-
tum adsciuit: habet ipsum eodem loco hodiè dux sa-
pientissimus HENRICVS IVLIVS. Magnum
est & perrarum, quasi tertio seculo apud tres du-
ces in perpetua gratia fuisse, cum bono publico. Quae
omnia te aequè ad paternam disciplinam, quam ad
paterna laudis amulationem excitare debent, &
pridem excitant. Ita enim de te sentio, quem scio
omnibus moueri, quae ad verum decus faciunt, &
ad bonum patria. Vale. Helm. in ac. Jul. VI.

id. Mai. c. l. Io C IIX.

F I N I S.

AB: 155265

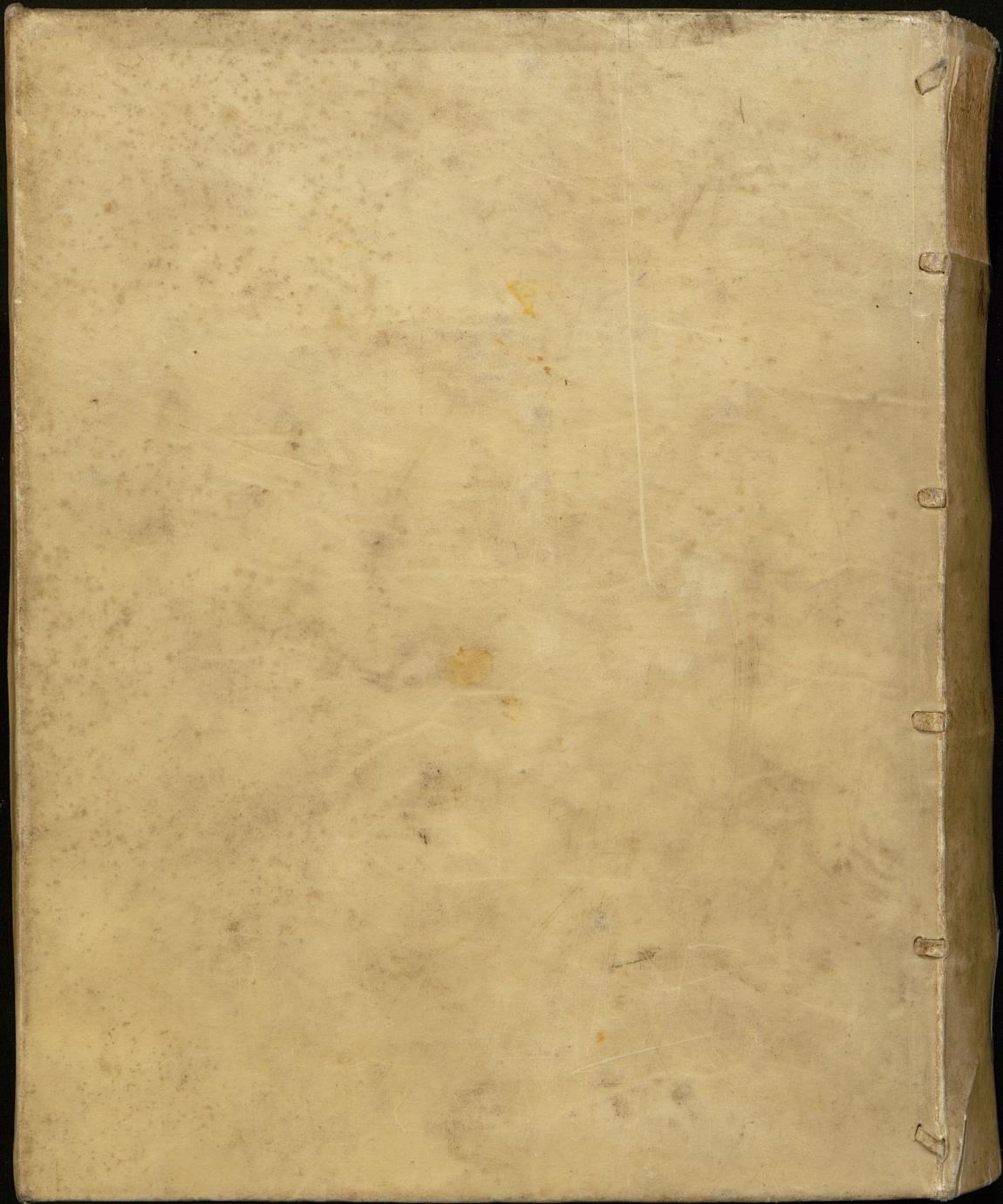
ULB Halle 3
003 878 325

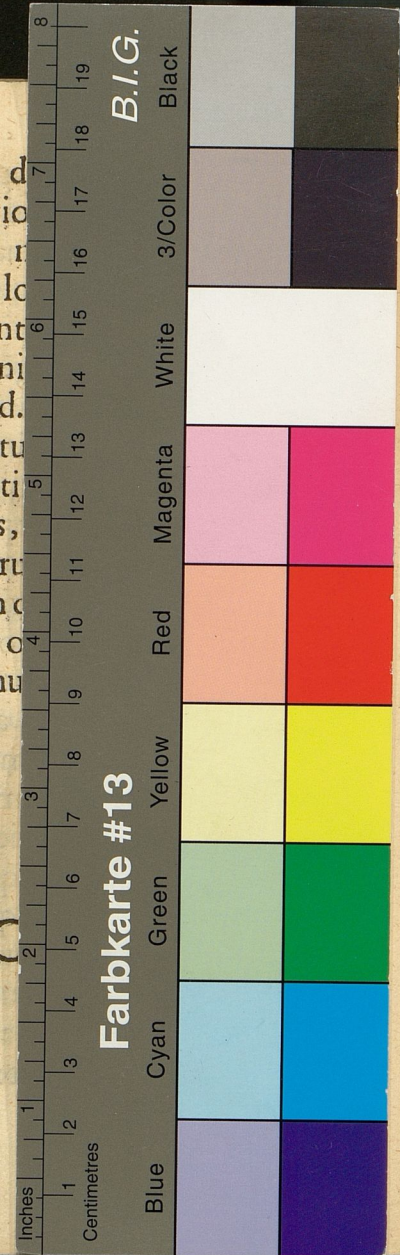

56.

VD 17

35.

Ad magnificum & nobilem virum,

IOACHIMVM
GOETZEN IN OLEN-
HUSEN, IC^{tum} & Oratorem Cl^{mum}, Sere-
nissimi ducis Brunsvig. consiliarium
praecipuum,

Pro consolatione

EPISTOLA.

Joachim Goetz

Helmaestadij in acad. Jul.

CIO IO CIIIX.

Mense Maio.

Typis Iacobi Lucij.

kh